

CÜNEYD BEY

CÜNEYD BEY

(ö. 829/1426)

İzmir beyi olarak da bilinen
son Aydınöğlü beyi.

Aydınöğülları'na mensup olduğu tahmin edilen Fâtiħ İbrâhim Bey'in oğludur. Babasının Aydın Beyi Mehmed'in oğlu, Bodemya (Bademiye) Emiri Bahadır İbrâhim Bey ile aynı kişi olup olmadığı tartışmalıdır (Zachariadou, s. 83). Bizans tarihçisi Dukas, Cüneyd'in babasını Karasubaşı adıyla anarak onun Yıldırım Bayezid döneminde Osmanlılar'a bağılı İzmir subaşı olduğunu yazar (*Bizans Tarihi*, s. 49). Osmanlı kaynaklarında da kendisinden İzmiroğlu şeklinde bahsedilmektedir. Tarih sahnesine çıkışı Timur'un Anadolu'yu terketmesiyle başlar.

Timur Ankara Savaşı'ndan sonra Aydın-ili'ni İsâ Bey'in oğulları Mûsâ (Dukas'ta Eses [İsâ] Bey, s. 48) ile II. Umur Bey'e verince Cüneyd ve İzmir subaşı olarak bilinen kardeşi Kara Hasan hak iddiasıyla harekete geçip İzmir ve Ayasuluk'a hâkim oldular. Cüneyd Mûsâ'yı Balyambolu'da ortadan kaldırdığı gibi Osmanoğulları arasındaki taht mücadeleleri sırasında da mevkiini sağlamlaştırmak istedi. Rumeli'de bulunan Süleyman Çelebi ile iyi münasebetler kurdu, bağılılığını bildirerek Aydın yöresini onun adına idare edeceğine söz verdi. Bu arada Menteşe Beyi İlyas'ın yanına kaçan II. Umur Bey onunla birlikte Ayasuluk üzerine yürüdü. Kara Hasan esir alınarak Marmaris Kalesi'ne kapatıldı. Dukas ise esir alınıp hapsedilen kişinin Cüneyd'in

babası Karasubaşı olduğunu, İzmir'de bulunan Cüneyd'in babasının yardımına gelemediğini belirtir (*Bizans Tarihi*, s. 49-50). Bu mücadeleler sırasında Batı Anadolu'da kardeşi Süleyman'ın nüfuzunu kırmak isteyen Çelebi Mehmed Cüneyd'e karşı İlyas ve Umur beyleri destekledi. Süleyman Çelebi ise Cüneyd'i korumak için 1405 yazında Ayasuluk'a karşı harekete geçmeye hazırlandı. Ancak kardeşini kurtarmayı başaran Cüneyd Ayasuluk üzerine yürüyerek Umur'u burada sıkıstırdı. Dukas'a göre Cüneyd Umur Bey'le anlaştı, Süleyman Çelebi'ye bağılıktan vazgeçeceğine dair yemin etti ve kızı ile evlenip onunla akrabalık kurdu. Ardından Umur Bey ile birlikte Aydın beyliği topraklarını dolaştı, Menderes nehri civarında Gediz ırmağına kadar olan yerleri ele geçirdi, Alaşehir, Salihli ve Nif'i (Kemalpaşa) aldı. 1405-1406 kışında Umur Bey'in ani ölümü üzerine de Aydın beyliğine hâkim oldu.

Cüneyd'in istiklâlini ilân etmesi Süleyman Çelebi ile aralarının açılmasına sebep oldu; hatta Cüneyd ona karşı Germiyan ve Karaman beyleriyle anlaşma yaptı, fakat müttefikleri tarafından terkedilince Süleyman Çelebi'ye boyun eğdi. Süleyman Çelebi tarafından memleketinden uzaklaştırılıp Ohri sancak beyliğine tayin edildikten sonra iç karışıklıklardan istifade ederek memleketine döndü ve beyliğini tekrar ele geçirdi. Ancak Mûsâ Çelebi'yi bertaraf eden Çelebi Mehmed, onunla iş birliği yapmış olan Cüneyd'in üzerine yürüyerek İzmir'i aldı; kendisine itaat etmek mecburiyetinde kalan Cüneyd'i Niğbolu sancak beyliğine tayin ederek memleketinden uzaklaştırdı (1414-1415). Cüneyd burada da boş durmadı, Eflak'ta ortaya çıkan Düzmece Mustafa hadisesine karıştı (1419), fakat Çelebi Mehmed'in takibatına uğrayınca Mustafa ile Selânik'e kaçtı. Ancak kendisini himaye eden şehrin Bizans valisi, Çelebi Mehmed ile anlaşılan Bizans imparatorunun emriyle onu İstanbul'a sevketti ve Cüneyd burada bir manastıra kapatıldı.

Çelebi Mehmed'in vefatından sonra, Bizans imparatoru tarafından II. Murad'a karşı taht iddialısı olarak ortaya atılan Düzmece Mustafa ile birlikte tekrar harekete geçen Cüneyd, II. Murad'ın yeniden eski beyliğine getirileceği yolundaki vaatleri üzerine Mustafa'dan ayrıldı ve İzmir'e döndü. Ardından Ayasuluk'u

ele geçirip Aydınöğlü Mustafa Bey'i öldürdükten sonra etrafına müttefik toplamaya başladı. Onun Aydın-ili'ne hâkim olması, Anadolu beylerini tahrik etmesi, ayrıca Venedik ile münasebet kurmaya çalışması II. Murad'ı oldukça endişelendirdi. Bu durum karşısında Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey kumandasındaki bir kuvveti Cüneyd'in üzerine gönderdi. Bu harekât sırasında oğlu Kurd Hasan'ın Akhisar yakınlarında Osmanlı kuvvetlerine mağlûp olup esir düşmesi üzerine Sisam adası karşısındaki İpsili'ye çekilen Cüneyd, Karamanoğlu'ndan beklediği yardımın gelmemesi ve Osmanlılar'la müttefik olarak hareket eden Cenevizliler tarafından denizden alubuka altına alınması sebebiyle teslim olmak zorunda kaldı, bir süre sonra da bütün soyu soppu ile birlikte yok edildi (1426).

Hayatı oldukça maceralı geçen Cüneyd'in İzmir ve Tire'de bazı hayratının bulunduğu vakıf tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca adına basılmış gümüş sikkeler de mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *TD*, nr. 8, s. 9; nr. 166, vr. 386^b; TK, *TD*, nr. 571, vr. 7^a; Dukas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstanbul 1956, s. 48, 49-54, 58, 62-81, 85-118; Aşıkpaşazâde, *Târih*, s. 96-98, 107-109; Oruç b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, s. 46-48; Neşrî, *Cihannümâ* (Taeschner), I, 149, 150, 155-156; İsmâil Galib, *Takvîm-i Meskûkât-ı Selçukîyye*, Kostantiniye 1309, s. 130; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 115-118; Himmet Akın, *Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara 1968, s. 64-83; Elizabeth Zachariadou, *Trade and Crusade Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydın (1300-1415)*, Venice 1983, s. 83-89; P. Wittek, *Menteşe Beyliği* (trc. O. Şaik Gökyay), Ankara 1986, s. 94-99, 102; J. H. Mordtmann, "Cüneyd", *İA*, III, 239-240; I. Mëlikoff, "Djunayd", *EI²* (İng.), II, 599.

FERİDUN EMECEN

CÜNEYD el-MÜRRI

(جنید المرري)

Cüneyd b. Abdırrahmân el-Mürri
(ö. 116/734)Emevîler devri
vali ve kumandanlarından.

Kays kabilesinin Mürre kolunun reislerinden olup Emevî Halifesi II. Yezîd devrinde (720-723) Irak genel valisi Ömer b. Hübeyre tarafından Sind ve Mülтан valiliğine tayin edildi (105/723). Hişâm halife olunca Irak umumi valiliğine getirilen Hâlid b. Abdullah el-Kasrî zamanında Cüneyd'in valiliği devam etti. Ha-

Karasubaşı
Cüneyd Bey'in
825 (1422)
tarihli
gümüş sikkesi
(İstanbul
Arkeoloji
Müzesi,
Teşhir,
nr. 1327)